

Ștefan SUSAI,
Institutul de Filologie Română
„Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
al MECC
(Chișinău)

ALEXANDRU ROBOT – LIVIU REBREANU

Alexandru Robot – Liviu Rebreanu

Abstract: Alexandru Robot, a publisher and writer, is the author of an impressive number of tablets, reports and interviews published in the *Rampa* daily in the period of 1932-1934. Being an autodidact, informed, cult and pertinent person, he knows over the years a lot of great names of Romanian literature. Liviu Rebreanu was one of the writers who believed in Robot's talent, opening his soul in revealing interviews.

Keywords: autodidact, pertinent questions, delegated responsibility, *Pe marginea cărților* (*On the books*), dialogue.

Rezumat: Alexandru Robot, publicist și scriitor, este semnatarul unui număr impresionant de tablete, reportaje și interviuri publicate în cotidianul *Rampa* între 1932-1934. Autodidact, informat, cult, pertinent, în decursul anilor ajunge să stea față în față cu nume mari ale literaturii române. Liviu Rebreanu a fost unul dintre scriitorii care au avut încredere în harul lui Robot, deschizându-și sufletul în interviuri revelatoare.

Cuvinte-cheie: autodidact, întrebări pertinente, responsabilitate delegată, *Pe marginea cărților*, dialog.

Născut în 1916 la București, Alexandru Robot avea să devină – de la o vârstă fragedă – publicist și scriitor. La doar 16 ani renunța la studii, părăsind liceul „Spiru Haret” pentru a se angaja la cotidianul *Rampa* din București. Colabora deja la ceea ce George Călinescu numea „Revistele Noiei Generații”, *Discobol* și *Bobi*.

La *Rampa* semnează între anii 1932 și 1934 zeci de tablete, reportaje și interviuri. Apare o rubrică nouă – *Pe marginea cărților*, în care Alexandru Robot semnalează noile apariții editoriale. Deși tânăr, adolescent cu studii neterminate, are deja o cultură care îi permite să discute cu marii scriitori. Robot este un autodidact, dar și un tânăr scriitor despre care George Călinescu va scrie în *Istoria Literaturii Române*.

La *Rampa* Robot devine unul dintre publiciștii importanți ai publicației. Realizează interviuri și scrie materiale ample pentru rubricile *Un sfert de oră cu scriitorii*, *Ce fac scriitorii*, *Față în față cu eroul meu*, *În vizită la...*, interviează scriitorii

consacrați precum Panait Istrati, N.D. Cocea, Mircea Eliade, Tudor Arghezi, Ionel Teodoreanu, D.N. Davidescu, F. Aderca, Liviu Rebreanu, Gala Galaction. În anul debutului la *Rampa*, Robot publică la Editura „Cronicarul” din București prima lui plachetă de versuri, *Apocalips terestru*.

Interviurile lui Alexandru Robot din *Rampa* ne dezvăluie un publicist talentat, informat care adresează întrebări pertinente. Nu este ușor pentru un tânăr de doar 16 ani să discute, de exemplu, cu scriitorii de talia lui Liviu Rebreanu, Eugen Lovinescu, Tudor Arghezi sau Panait Istrati și Gala Galaction. Responsabilitatea delegată acestui tânăr reprezintă un act de curaj pentru conducerea *Rampeii*, dar și o recunoaștere a talentului pe care îl avea Alexandru Robot.

Primul material publicat de Robot în *Rampa* este din 15 octombrie 1932, nr. 4424 și se intitulează *Toamna literară*. În ultima lună a anului, în *Rampa* din 2 decembrie, nr. 4465, acesta scrie o cronică despre un volum al lui Liviu Rebreanu în cadrul rubricii *Pe marginea cărților*.

Îțic Ștrul dezertor, a treia ediție, reprezintă la domnul Liviu Rebreanu, lumina unei perspective și este plin de semnificație pentru autorul de mai târziu a lui ION. Pentru că sunt în aceste nuvele de război (Îțic Ștrul dezertor, Catastrofă, Fapt divers) indicația unui creator de viață, a unui veritabil romanțier deci. (...)

Trei săptămâni mai târziu, în *Rampa*, nr. 4484, din 24 decembrie 1932, Alexandru Robot realizează un amplu material publicistic, intitulat *Față în față cu eroul meu*. Acesta intervieuează scriitorii Liviu Rebreanu, Gala Galaction, Ion Minulescu, Ion Marin Sadoveanu, Tudor Mușatescu, T. Teodorescu-Braniște, Mihail Sorbul, Caton Teodorian, Camil Petrescu, Eugen Lovinescu și Al. Vasilescu-Valjean.

Liviu Rebreanu aduce în atenție romanul *Ion* și personajele sale: Ion, Ana, dar și altele din romanul omonim, ce au stârnit curiozitatea multora care au încercat să le identifice ulterior în Prislop. Liviu Rebreanu îi răspunde lui Alexandru Robot în legătură cu acest fapt:

(...) În *Pripas* există într-adevăr și trăiește încă și astăzi un flăcău pe nume Ion Pop al Glenetașului. Dar cu Ion din romanul meu acesta nu are comun decât numele, pe care, recunosc, l-am folosit pentru a păstra o autenticitate rurală și băstinașă. Tot așa am făcut cu numele preotului Belciug, al notarului Stoessel și alți câțiva. (...) D-l. prof. Bogdan-Duica, voind să vorbească la Universitatea din Cluj despre Ion, și-a trimis studenții în *Pripas* să „identifice” personagiile mele. Fiecare a venit cu o „identificare”, și cum erau 70 de studenți, s-au căpătat dintr-o dată 70 de „identificări”. Unele erau chiar nostime, așa de pildă, după unul, Ion al Glenetașului ar fi ajuns primar sub liberali (aici vine o contradicție, un al doilea spune că sub național-tărăniști), după altul, Ana ar fi prin Capitală, unde „s-a băgat la stăpân”.(...)

Anterior acestei mărturisiri făcute de Liviu Rebreanu lui Alexandru Robot în *Rampa*, autorul lui *Ion* publicase în *Vremea*, nr. 235, din 1 mai 1932, un material în care insistă asupra genezei romanului.

Tot în decembrie 1932, în *Rampa*, nr. 4485, Alexandru Robot face o anchetă literară sub titlul *Ce fac scriitorii?* Liviu Rebreanu este greu de găsit și interviuat.

Robot afirma:

(...) pe domnul Rebreanu cu greu îl poți vedea. Nu e niciodată acasă, dar e întotdeauna la telefon. L-am căutat zilele trecute, dimineața. Mi s-a spus acasă la domnia sa că doarme. Un amic m-a asigurat că dl Rebreanu doarme pe lauri.

L-am văzut totuși și știu că d-sa lucrează pe tot timpul nopții. Ce anume, rămâne o taină pe care cu plăcere v-ași dezvălui-o dar regret, nu sunt în stare. După masă dl Rebreanu e ocupat cu corecturile romanului Răscoala.

În ianuarie 1933, Robot semnează în *Rampa*, nr. 4499, din 14 ianuarie, la rubrica *Pe marginea cărților*, o cronică la romanul *Răscoala*, scris de Liviu Rebreanu. Cronicarul este de părere că odată cu *Răscoala* se intra într-o zonă de evoluție a romanului românesc.

În Răscoala domnului Liviu Rebreanu, curge fără piedici o lume zbuciumată, așa cum o știm și o simțim, cu oameni mici și prizoniți. Într-un cuvânt, dl Rebreanu a creat viața. Iată de ce cred că Răscoala e o carte atât de bună, mulțumind așteptarea bălăcită în mediocritate a câtorva ani. Pentru domnul Rebreanu nu aș găsi alt omagiu.

Mai târziu, în toamna aceluiași an, în *Rampa*, XVI, nr. 4752, din 13 noiembrie 1933, Alexandru Robot publica un interviu cu Liviu Rebreanu în care aduce în discuție, printre alte subiecte, personajele din romanele lui Rebreanu care au trezit curiozitatea tuturor. În debutul interviului tânărul publicist îi face o scurtă descriere lui Liviu Rebreanu pe care îl percepe „de o amabilitate unică, de o altă nuanță decât cea moldovenească”. Titlul dat de Robot acestui interviu preia una din afirmațiile scriitorului: *Cu Dl. Liviu Rebreanu, Romancierul care toată viața nu face decât să scrie și totuși nu e fecund. Despre „Gorila”, „Pojarul Dragostei” și altele.*

Domnul Rebreanu, scrie Robot, e însăși viața care curge sănătoasă prin toate mădulele și care se revarsă într-un râs și o voce puternică. Dl. Rebreanu este în toate împrejurările cel care întrebă întâiul: Ce mai faci? Ca să afli propria-i activitate, e indispensabilă o strategie a interogatorului, înarmat cu unul, două sau trei trucuri.

Cele afirmate de Alexandru Robot ne arată un publicist cu experiență, în ciuda vârstei fragede, care nu se lasă intimidat de faima unui scriitor de talia lui Liviu Rebreanu. Iscoditor, dornic să intre în tainele lui Liviu Rebreanu, Robot nu acceptă afirmațiile scriitorului și îl provoacă permanent cu întrebări pentru a dezvălui originea personajelor sale.

Al Robot: *Citind Răscoala, în care eroul e Titu Herdelea din Ion, lăsați să se întrevadă că veți continua să prezentați și într-un al treilea roman personaje din primul, din Ion. Care va fi?*

Liviu Rebreanu: *În niciunul din cele două din care ți-am vorbit, ci într-un altul, pe care îl voi scrie după. Din Ion chiar ghicești care va fi eroul și unde se va petrece acțiunea. E vorba despre fata preotului Pinteș, care s-a măritat în Basarabia. Prin urmare, în Basarabia se va petrece și romanul.*

Alexandru Robot dorește să afle de la Liviu Rebreanu la ce lucrează, când va publica următorul roman și cât de ușor sau greu scrie.

– *D-le Rebreanu, sunteți anunțat cu câteva romane. Care din ele e terminat?*

– *Niciunul. Sunt anunțat cu două cărți, recunosc. De alții însă. Ce e adevărat e că am obligații și angajamente cu editorii. Iarăși e adevărat că scriu. Sunt dintre cei care toată viața nu fac decât să scrie. Și totuși nu sunt fecund. Nu respect moda și nici nu încerc să fiu „à la page”. Cuget și scriu mai greu. Mă frământ, mă zbucium mai mult decât ceilalți. Unul din romane va fi Gorila. (...) despre romanul fără titlu (și fără termen) pot spune că se petrece într-o viață burgheză din București. E marea și veșnica poveste a dragostei. (...) Deocamdată, numai pentru mine, are un titlu provizoriu: Pojarul iubirii. Dar până la un titlu definitiv îmi mai rămâne să închei romanul.*

Dialogul dintre Liviu Rebreanu și Alexandru Robot aduce în discuție și mediul în care scriitorul poate crea. Unii preferă satul, alții orașul. Liviu Rebreanu îi mărturisește tânărului publicist al *Rampei* că satul îi oferă liniștea necesară pentru a scrie romanele sale.

La țară nu mă supără nimeni. Nu există telefon care să zbârnâie, vizite care să te întrerupă. La țară e un loc agreabil, propice inspirației și unde te poți întâlni în voie cu personajele și întâmplările. Trăiești într-o regiune plină de pitoresc, fără gazete, fără cancanuri și numai cu tine însuși. Te iau la primăvară cu mine și ai să te convingi! îi mărturisește Rebreanu lui Robot, dezvăluind astfel nevoia de liniște, fugă de tumultul capitalei pentru a-și scrie cărțile.

Robot nu s-a mărginit în dialogul cu Rebreanu doar la subiectul romanelor. El insistă și asupra aspectului difuzării cărții și vrea să știe care este opinia lui Rebreanu în acest sens. Căci, observă Robot, este nevoie ca volumele scriitorilor să ajungă la cititori. În acest context în întrebă pe Liviu Rebreanu despre rolul asociației culturale „Prietenii cărții”.

Ne-am gândit, spune Rebreanu, să facem ceva pentru difuzarea cărții. Și astfel am dat viața acestei societăți, în care am atras pe editori, pe librari și, sperăm, pe cititori. Vom împrăști prin toată țara o activitate neobosită de propagandă a cărții. (...) Scriitorilor nu li se cere decât să muncească, să scrie. De aceea e nevoie să depunem cele mai intense eforturi pentru a stabili o dominație a cărții românești și asta în folosul scriitorilor tineri.

Pe parcursul colaborării la *Rampa*, între 1932 și 1934, Alexandru Robot aduce în atenția cititorilor romanele lui Liviu Rebreanu. Alexandru Robot, publicist deja consacrat, în pofida tinereții sale, caută – dincolo de prezentarea cărților – să pătrundă în intimitatea marilor scriitori. Robot ne dezvăluie cât de ușor sau greu reușesc să scrie unii dintre ei, cum își aleg personajele, ce anume îi inspiră în scrierea romanelor. Publicistica lui Robot ne introduce și în intimitatea lui Liviu Rebreanu, scriitor greu de abordat, fiind preocupat cu scrisul romanelor sale, lăsându-ne astfel mărturie despre omul Rebreanu, dar și despre creația acestuia.

Referințe bibliografice

1. Călinescu, George. *Istoria Literaturii Române*. București: Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p. 881.
2. *Rampa*, nr. 4424, 15 octombrie 1932
3. *Rampa*, nr. 4465, 2 decembrie 1932
4. *Rampa*, nr. 4484, 24 decembrie 1932
5. *Rampa*, nr. 4485, 25 decembrie 1932
6. *Rampa*, nr. 4499, 14 ianuarie 1933
7. *Rampa*, nr. 4752, 13 noiembrie 1933